

75^{ÅR}
1939
2014

Norsk Folkehjelp

Høringsinnspill til Stortingsmelding 36 (2016-2017) – Veivalg i Norsk Utenriks- og sikkerhetspolitikk

Det er positivt at Regjeringen har lagt frem en Stortingsmelding om Veivalg i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk. Norges plass i en omskiftelig verden er en viktig debatt. Norsk Folkehjelp har lang erfaring med arbeid i stater i sårbare situasjoner og vi prioriterer i denne omgang å kommentere den delen av meldingen som tar for seg stabilitet i Europas nærområder, samt innsatsen for nedrustning og ikke-spredning.

Norsk Folkehjelp ønsker vektlegging av arbeidet for nedrustning og henvisningen til Stortingets vedtak i 2016 om dette velkommen. I 2017 samler et flertall av FNs medlemsland seg til forhandlinger om et internasjonalt forbud mot kjernevåpen. Regjeringen har valgt å ikke delta i denne prosessen. Norsk Folkehjelp mener at forbudsprosessen er det viktigste gjennombruddet for reell kjernefysisk nedrustning på flere ti-år og at et slikt forbud vil støtte opp om ikkespredningsavtalen NPT. **Norge burde derfor aktivt støtte opp om denne prosessen. Ved å stille seg utenfor mister Norge muligheten til å påvirke prosessen i konstruktiv retning.**

Perspektivet i meldingen er sikkerhetspolitisk og med Norge i sentrum. Det er også i dette perspektivet man må lese prioriteringen av bistanden til sårbare stater og den geografiske prioriteringen av land i beltet fra Mali i vest til Afghanistan i øst. **Det er imidlertid uklart i meldingen i hvor stor grad disse veivalgene vil være førende for prioriteringene i norsk bistands- og humanitære politikk.** Skal ressurser flyttes fra satsingen i mer fjerntliggende områder til nærliggende områder som har større sikkerhetsimplikasjoner for Norge? Innebærer fleksibilitets i den langsiktige bistanden at ressurser skal forventes omdisponeres fra langsiktig innsats til stabilisering i «sårbare stater»? Eller vil det tilføres ekstra ressurser til denne satsingen?

Det er bra at stabilisering i denne meldingen defineres bredt som «en helhetlig prosess for å bygge gjensidig tillit mellom myndigheter og befolkning, og legge til rette for bedret styresett og langsiktig utvikling.» Det diskutertes imidlertid ikke at «stabilisering» ofte kan bringe opp dilemmaer som valg mellom et autoritært regime med kontroll, sterk, dominerende strukturer og voldsmonopol vs demokratikamp som drives nedenfra og vil utfordre disse strukturene og dermed «stabiliteten». Konflikter mellom privilegerte eliter som dominerer statsapparat og forretningsliv og en befolkning som har lite mulighet til medvirkning og sosial mobilitet vil karakterisere de fleste statene i det området som beskrives i meldingen. **Vi vil ikke stabilisere på en måte som skaper flere «trykkokere».** Sårbare stater trenger ikke bare stabilitet, de trenger også forandring, og innsatsen og prioriteringen må reflektere dette dilemmaet. Det er uklart hva slags avveininger som vil gjøres mellom stabilisering og målsettingene om demokrati og menneskerettigheter.

Sårbarhet har mange former og det er krevende å finne én strategi for å løse problemene. Vår erfaring med arbeidet tilsier at det er viktigere å definere *hvordan* man skal tilnærme seg arbeidet i

sårbare stater enn å forhåndsdefinerte innsatsområder slik meldingen gjør. **Den varslede strategien for sårbare stater må derfor legge vekt på å definere hvordan Norge skal gå fram for å sikre at arbeidet er godt tilpasset situasjonen i det enkelte land. Det betyr å sikre at det gjennomføres en sunn og regelmessig oppdatert politisk analyse som må ta i betraktning makt, årsaker til konflikt, økonomiske forskjeller og ulikhet mellom grupper. Det er avgjørende å forstå politiske prosesser da politisk sårbarhet er gjennomgående for nær sagt alle sårbare land.**

Derfor er det bra at meldingen peker på at arbeidet for å fremme menneskerettigheter, rettsstat og demokrati er en hovedlinje i norsk utenrikspolitikk. Meldingen peker på styrking av statlige institusjoner og støtte til sivilsamfunn som sentralt virkemiddel i arbeidet. Vi synes imidlertid meldingen er for svak på dette området, slik den nylig framlagte utviklingsmeldingen var det. **Demokrati blir i stor grad redusert i omtale til medbestemmelse, og det er utydelig i begge meldinger hvordan man faktisk skal sikre fokus på og fremgang for demokrati og menneskerettigheter.**

Menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsfremme må settes i sammenheng med arbeidet med de grunnleggende problemene i sårbare samfunn, herunder økende sosial og økonomisk ulikhet og marginalisering, ungdomsarbeidsledighet, innsnevring i organisasjonsfriheten og rammebetingelsene for sivilsamfunn, ytrings- og forsamlingsfriheten. Dette adresseres til dels under innsatsområdet inkluderende vekst og grunnleggende sosiale tjenester, men teksten kan tolkes dithen at man mener at sektorsatsing på helse, utdanning og næringsutvikling i seg selv vil bidra til stabilisering i sårbare stater, noe vi stiller oss noe kritiske til, ref situasjonen i Midtøsten hvor helse- og utdanningstilbud mange steder er vel utviklet.

Det er også viktig at meldingen legger til grunn at arbeidet i sårbare stater vil innebære økt risiko, både sikkerhetsmessig og med henblikk på økonomisk risikovilje. **Da er det viktig at regjeringen er villig til å diskutere risikodeling for de aktørene som engasjerer seg i disse områdene.** Det er også positivt at regjeringen ønsker å satse på forebygging, pr i dag går mindre en 1 prosent av den globale bistanden til forebygging. **Det er også viktig å diskutere vilkårene for den humanitære innsatsen som en del av stabiliseringsinnsatsen. Dette for å muliggjøre langsiktighet, lokal forankring og styrking av lokale strukturer, slik at man ikke undergraver lokale strukturer og øker samfunns sårbarhet.**

Vi er videre positive til at innsatsen omfatter konfliktforebygging og freds- og forsoningsarbeid, men vil foreslå at dette utvides til også å omfatte innsats for å fremme dialog og forsoning på samfunnsplan. Det er en rekke eksempler på fredsavtaler som er blitt inngått, men der implementeringen ikke har adressert de grunnleggende konfliktene og dermed ikke bidratt til stabilisering.

Regjeringen skriver i meldingen at: *Vi vil også støtte internasjonal innsats for å styrke grensekontroll, mottaksapparat og utlendingsforvaltning i sårbare stater.* Denne innsatsen defineres ikke ytterligere i meldingen. Mye av migrasjonen knyttet til sårbare stater er drevet av væpnet konflikt, og det fremgår ikke av meldingen hva slags type migrasjon innsatsen søker å begrense.
